
ГАРМАШ Т.А.

аспірантка, кафедра педагогіки та
психології професійної освіти,
Національний авіаційний
університет,
м. Київ, Україна

ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ФАХІВЦІВ З ЛОГІСТИКИ, ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА

У публікації розглянута сутність поняття «логістика», досліджено походження терміну «логістика» та історичне становлення логістики як науки та інструменту бізнесу, а також зроблено спробу визначити головне призначення фахівців з логістики.

Ключові слова: логістика, професійна діяльність, управління, фахівець з логістики.

В публикации рассмотрена сущность понятия “логистика”, исследовано происхождение термина “логистика” и историческое становление логистики как науки и инструмента бизнеса, а также сделана попытка определить главное назначение специалистов по логистике.

Ключевые слова: логистика, профессиональная деятельность, управление, специалист по логистике.

In the publication the essence of concept “logistics” is considered, the origin of the term “logistics” is investigated, historical development of logistics as the science and the business instrument is outlined. Besides an effort to define the main setting of specialists in logistics was made.

Key words: logistics, professional activity, management, specialist in logistics.

Вступ. Наразі в більшості людей при згадуванні слова «логіст» виникає чітка асоціація: логіст – логіка – наука – вчений. Ця невірна асоціація склалася через те, що більшість просто незнайома з цією професією. Дійсно, значно частіше у повсякденному житті ми зустрічаємо менеджерів, директорів, продавців, касирів, водіїв, охоронців і робітників. Що стосується фахівців з логістики, то їх часто прирівнюють до так званих «завскладом» чи «начальників транспортного цеху». У статті ми спробуємо розібратися, що таке логістика і яким власне є головне призначення фахівця з логістики.

Постановка проблеми. Логістика це порівняно молода наука, яка бурхливо розвивається, а також практична область бізнесу. Багато питань, які відносяться до її понятійного апарату і термінології, постійно уточнюються і змінюються, наповнюючись новим змістом. Ринкові зміни наразі настільки інтенсивні, що теорія логістики, зокрема понятійний апарат, просто не встигає за практикою, особливо у сферах застосування сучасних інформаційних технологій і систем, управління ланцюгами поставок, електронного бізнесу, віртуальної логістики тощо.

Результати. Започатковуючи роботу з визначення професійної діяльності фахівців з логістики, вважаємо за доцільне насамперед уточнити поняття «логістика». Для початку пропонуємо

розглянути походження терміну «логістика».

Більшість дослідників вважають, що семантика цього слова походить з Древньої Греції, де слово *λογιστική* (англ. – logistics) означало «мистецтво лічби» або «мистецтво міркування, вивчення». У Древній Греції логістами називали спеціальних контролерів, які були державними службовцями адміністрації управління Афін.

За часів візантійського імператора Лева VI (866-912pp.) логістика визначалась як мистецтво спорядження армії та управління її переміщеннями.

Німецький дослідник професор Г. Павеллек зазначає, що призначенням логістики у Візантійській імперії було «видавати платню армії, гідно озброювати і підрозділяти її, постачати зброю і військове спорядження, вчасно і в повній мірі піклуватися про її потреби і, відповідно, готувати кожний акт військового походу, тобто розраховувати простір і час, робити правильний розрахунок місцевості з погляду пересування армії, а також сили спротиву супротивника і відповідно до цих функцій управляти та керувати, одним словом, розпоряджатися переміщенням і розподілом власних озброєних сил» [4].

Надалі історично можливо прослідкувати дві основні трактовки терміна до початку його використання в економіці промислово розвинутих країн. Перша пов'язана з використан-

ням логістики у військовій області. Ще в 1670 р. у структурі штабу французької армії була посада «старшого маршала з логістики», обов'язками якого було постачання, транспортування, вибір табору і коригування виконання маршу. Поштовхом до розвитку воєнної логістики стали фундаментальні роботи відомого воєнного теоретика XIX ст. французького генерала барона Antoine Henri Jomini (1779-1869), у яких він визначав логістику як практичне мистецтво управління військами, яке включає в себе широке коло питань, пов'язаних із плануванням, керуванням і постачанням, визначенням місць дислокації військ, транспортним обслуговуванням армії тощо. У 1812 р. він успішно використав логістику при плануванні потреб і розподілі боєприпасів, продуктів харчування, а також квартирного забезпечення військовослужбовців армії Наполеона. Окремі роботи цього видатного воєнного теоретика (відомого в Україні під ім'ям Г.В. Жоміні) увійшли в його капітальну 15-ти томну працю з історії революційних війн і були видані в царській Росії [5, с. 116].

Значного розвитку принципи логістики набули в роки Другої світової війни в завданнях матеріально-технічного забезпечення американської армії, яка була дислокована в Європі, а також в організації взаємодії між постачальниками озброєння, харчів, транспорту і військ. Паралельно з практичним застосуванням у багатьох країнах, насамперед у США і СРСР, розвивається теорія військової логістики, яка дає визначення логістиці як науки про планування і управління пересуванням, а також матеріально-технічного забезпечення військ.

Друге трактування терміна «логістика» в значенні математичної логіки використовувалось у роботах відомо-

го німецького математика Г.Лейбніца (1646-1716). Цей зміст за терміном був закріплений на філософському конгресі в Женеві в 1904 р. [3, с. 20].

Як зазначають науковці, логістика як наука і як інструмент бізнесу в цивільній області почала формуватися в кінці 1950-х рр. насамперед у США. Еволюція логістики тісно пов'язана з історією та еволюцією ринкових відносин у промислово розвинутих країнах, причому сам термін «логістика» в бізнесі вкоренився і почав повсюдно використовуватися у світі лише з кінця 1970-х рр.

У генезисі логістики XX – початку XXI ст. можна виділити кілька історичних етапів: фрагментаризація, становлення, розвиток, інтеграція [3, с. 22].

Період з 1950-х до кінця 1960 рр. називають етапом фрагментаризації, коли окремі види логістичної діяльності (вантаження-розвантаження транспортних засобів, перевезення вантажу, його зберігання та вантажопереробка, сортування, комплектація замовлень на складі тощо) були важливі з позиції зниження сумарних операційних затрат для промислових і торгівельних компаній в основних сферах діяльності – закупівлях, виробництві і розподілу.

Необхідно відмітити появу в цьому періоді перших логістичних організацій і спілок. Найстарішою організацією в США і у світі є Національна асоціація проблем управління закупівлями (заснована в 1915 р.), яка в 1967 р. була перетворена в Національну асоціацію агентів постачання.

Період з кінця 1960-х до 1980-х рр. називають етапом становлення логістики. Цей період характеризується інтенсивним розвитком теоретичних основ і практики логістики. Філософія маркетингу широко розповсюдилась у західних компаніях. У цей же час при-

йшло розуміння того факту, що необхідно вишукувати резерви зниження логістичних витрат у дистрибуції, рівень яких збільшувався швидкими темпами.

Зміст цього принципу полягає в можливості таким чином перегрупувати витрати у фізичному розподілі, щоб їх загальний рівень у зв'язку із просуванням товарів від виробника до споживача зменшився [3, с. 22]. Принцип загальних витрат став базисом для розвитку методології прийняття оптимальних логістичних рішень спочатку в збуті, а потім і у всій структурі бізнесу компанії. Зміна ринкової ситуації, зростання олігополістичної конкуренції посилили тиск чинника витрат на виробників продукції, спонукали топ-менеджерів шукати нові шляхи підвищення продуктивності праці і зниження витрат у виробництві.

Одним з важливих чинників, який сприяв розвитку логістики, стало застосування в бізнесі обчислювальної техніки та інформаційних технологій. Науково-технічний прогрес в економіці промислово розвинутих країн призвів до необхідності вирішення багатоальтернативних і оптимізаційних задач, таких як вибір виду транспорту, оптимізація розміщення виробництва і складів, оптимальна маршрутизація, управління багатоасортиментними запасами продукції, прогнозування попиту і потреб у ресурсах тощо. Ці задачі не могли залишитися без уваги виробників і постачальників програмного забезпечення і комп'ютерних технологій, які почали активно проникати в бізнес із середини 50-х рр. ХХ ст. [2, с. 8].

Наприкінці 1960-х рр. на Заході сформувалася концепція бізнес-логістики як інтегрального інструменту менеджменту. Основний зміст концепції звучав так: логістика – це менеджмент

усіх видів діяльності, які сприяють руху і координації попиту і пропозиції на товари в певному місці в певний час [3, с. 23].

Одна з найбільш авторитетних у світі логістичних організацій Національна Рада з управління фізичним розподілом (США), перетворена пізніше в Раду логістичного менеджменту (Council of Logistics Management – CLM), одночасно давала таке визначення: логістика – широкий діапазон діяльності, пов'язаний з ефективним рухом кінцевих продуктів від кінця виробничої лінії до покупця, який у деяких випадках включає рух сировини від джерела постачання до початку виробничої лінії. Ця діяльність охоплює транспортування, складування, обробку матеріалів, захисну упаковку, контроль запасів, вибір місцезнаходження виробництва і складів, замовлення на виробництво продукції, прогнозування попиту, маркетинг і обслуговування споживачів.

Відома логістична організація – Американська спілка інженерів-логістів (Society of Logistics Engineers – SOLE) – запропонувала таке визначення: логістика – це мистецтво і наука управління, техніка і технічні види діяльності, які передбачають планування, постачання і застосування засобів переміщення для реалізації запланованих операцій заради досягнення поставленої мети [3, с. 24].

Удосконалення мікропроцесорної техніки і її широке застосування в усіх сферах економіки розвинутих країн сприяли справжній революції в інформаційно-комп'ютерних технологіях. Інформація в електронній формі перетворилась у найважливіший компонент сучасної ринкової інфраструктури. Формування світового інформаційного простору в напрямку створення глобальних (Ін-

тернет) та локальних комп'ютерних мереж, розвиток баз і банків даних, систем і стандартів електронних угод і електронних комунікацій, а також створення систем електронних банківських операцій тощо, мали величезне значення для просування принципів логістики. Таким чином, революція в інформаційних технологіях посилила розуміння того, що поряд із матеріальними потоками необхідно управляти відповідними інформаційними потоками [6, с. 32].

Простеживши розвиток логістики у світі, вважаємо за доцільне розглянути, як ця діяльність розвивалася в Україні.

Фахівець з логістики – це відносно нова для нас професія, одна з наймолодших в Україні, зародилася вона у 2000 р. Власне кажучи, знайомі нам професії «завскладом», «начальник транспортного цеху» та «завгосп» – це ті самі логісти, тільки періоду Радянського Союзу. Звичайно, разом із розвитком бізнесу в Україні функціональне наповнення цих професій значно розширилось.

У пострадянський період логістичне обслуговування в Україні було примітивним. Окремі послуги пропонували транспортні компанії (автопарки) та митні брокери.

У цей період почали розвиватися дистриб'юторські і торгові компанії. Вони виконували функції просування, транспортування та поширення товарів по всій країні. Пізніше для забезпечення потреб у професійних логістичних сервісах міжнародних брендів з дистриб'юторських і торгових компаній стали виникати перші логістичні оператори.

Згідно з результатами підрахунків, у більшості галузей економіки України в середині 90-х років питомі витрати на виробництво продуктів і послуг були мінімум у 2 рази вищі, ніж у Япо-

нії, Німеччині, США. Однією з причин цього, як зазначають фахівці, було ігнорування принципів логістики [7].

Основними чинниками, що зумовили необхідність розвитку логістики як окремої галузі в нашій країні, називають такі:

- зміна філософії ринку;
- зростання міжнародної торгівлі;
- зростання вантажопотоків;
- прихід на ринок міжнародних корпорацій.

Починаючи з 2000 року, в Україні з'явилися національні логістичні компанії, які відповідали світовому рівню розвитку у своїй галузі. Логістична компанія УВК, заснована в 2001 р, стала першим в Україні 3PL-оператором (аббревіатура 3PL означає Third Party Logistics – логістика третьої сторони, іншими словами, цей термін є синонімом поняття аутсорсинг, яке означає передачу частини функцій логістики або всіх її функцій третій стороні, яка є провайдером логістичних послуг). У свою чергу, на ринок України виходять європейські логістичні компанії. Це початковий період формування професійного ринку логістичних послуг. Проте на цьому початковому рівні розвитку – він був не до кінця сформований, не структурований і в більшості випадків непрозорий.

Фахівці стверджують, що в Україні період 2006-2008 рр. був досить вдалим для всіх гравців ринку логістичних послуг. Обороти логістичних операторів активно росли пропорційно зростанню попиту на їх послуги. У цей період на ринок складської нерухомості зайшли девелопери. Одночасно стартували кілька великих проектів будівництва логістичних комплексів [7].

Фінансова криза 2009 року стала справжнім випробуванням для всіх операторів ринку. Слідом за скороченням обсягів поставок і закупівель

практично у всіх сферах у першому кварталі 2009 року стала зменшуватися і кількість операторів логістичного ринку, заморожувалися будівельні проекти, пройшли неминучі скорочення. Ті, що «вижили» працювали на межі рентабельності, а часто і в збиток.

Сьогодні ринок логістики України перебуває на етапі стабілізації. Він стає більш цивілізованим, відкритим і професійним. Компанії-учасники, що зацікавлені в розвитку свого бізнесу і бізнесу Клієнта, сміливо йдуть на впровадження інноваційних рішень та ІТ продуктів, шукають нові методи оптимізації витрат на логістику. З'являються нові вузькоспеціалізовані напрями в логістиці. Транспортні оператори не тільки розвивають свої конкурентні переваги, але й кооперуються. Активно працюють галузеві асоціації, об'єднання, ком'юніті. Це етап активного обміну досвідом для отримання синергетичного ефекту для кожного учасника.

Наразі український бізнес оцінив роль логістики. Прагнучи оптимізувати відповідні витрати бізнесу, підвищити рівень лояльності клієнтів, отримати стратегічні переваги над конкурентами, управлінці все частіше вдаються до підвищення ефективності логістики по всьому ланцюгу поставок.

Проаналізувавши вище викладене, можна стверджувати, що професійний логістик сьогодні – це системний інтегратор, який забезпечує поєднання основних функцій логістики (вантажопереробка, складування, транспортування, постачання, розподіл, управління закупівлями, замовленнями, запасами тощо) в єдиний бізнес-процес підприємства; координує і оптимізує діяльність структурних підрозділів фірми та її партнерів. Тобто, головне призначення фахівців з логістики – це пошук найкращих управлінських

рішень, щоб доставити необхідний товар у необхідній кількості і якості в необхідне місце точно в термін з мінімальними витратами. Проте професійна діяльність сучасного логіста не обмежується такими видами діяльності, як перевезення, експедиторство, складування, вантажопереробка, митне оформлення вантажу тощо. Сьогодні фахівці з логістики різного рівня ієрархії управління підприємства чи компанії (топ-менеджери, координатори логістичного процесу в закупівлі, дистрибуції і виробництві, аналітики і функціональні менеджери) займаються проблемами, які пов'язані з вибором і обґрунтуванням корпоративної стратегії логістики, застосуванням сучасних логістичних концепцій і технологій, прийняттям оптимальних управлінських рішень у функціональних областях логістики підприємства чи компанії, вибором інформаційних систем і програмних продуктів, які підтримують логістику, моделюванням логістичних бізнес-процесів та іншими важливими питаннями створення ефективної логістичної системи підприємства чи компанії. Тобто основним завданням фахівця-логіста є пошук оптимальних варіантів прийняття рішень з управління матеріальними потоками, які пов'язані з інформацією і фінансами. Призначення логістики в стратегічному та оптимізаційному плані полягає в підтримці виконання корпоративної стратегії з оптимальними затратами ресурсів при управлінні матеріальними потоками.

На жаль, у багатьох вітчизняних компаніях, у яких намагаються впроваджувати логістику, залишається домінуючим застаріле трактування, при якому в службах логістики «механістично», без будь-якої конструктивної ідеї об'єднуються підрозділи складу, транспорту, митного оформлення

тощо. Це часто призводить до виникнення конфліктних ситуацій всередині компанії, і підтверджує ту гіпотезу, що організувати логістику і управляти нею повинні фахівці зі спеціальною освітою. Використовуючи іноземні стандартні логістичні системи, вітчизняні підприємства часто не розглядають той важливий факт, що ці системи розроблялися для стандартизованого західного бізнесу, в стандартних умовах стійкості макросередовища бізнесу і стабільності економіки та законслухняними підприємствами і громадянами. Наразі потрібно пам'ятати про макроекономічну ситуацію в нашій країні, про недосконалість законодавчої бази, а також, не менш важливим є таке явище як ментальність. Отже, майбутнім фахівцям-логістам вкрай необхідно прививати відповідну культуру управління, а також надати їм можливість отримати базу логістичних знань, необхідну для використання логістичних інновацій на вітчизняних підприємствах. Потрібно прививати любов до своєї роботи, яка полягає в прийнятті того факту, що справжній логіст повинен не лише завжди бути в курсі останніх подій і новин у багатьох сферах життя. Окрім цього, він мусить розбиратися і в світовій економічній ситуації, і в дорожній ситуації по всій країні, і в цінах на паливо, і в новинках на ринку логістичних програм, складського обладнання і т. ін. Хороший логіст

мусить бути на додачу ще й хорошим психологом, тому що робота логіста окрім безпосередньо технічного боку – це постійне спілкування з людьми, які різняться за рівнем освіти і за ментальністю: від генеральних директорів корпорацій до робітників на складі, з людьми, в яких різний ступінь адекватності, лояльності і швидкості реакції [8].

Висновки. Отже, очевидним є той факт що сучасний ринок праці висуває високі вимоги до професійної підготовки фахівця з логістики, який повинен володіти системним мисленням, тобто бути спроможним розглядати бізнес-ситуацію як систему, враховуючи всі чисельні зв'язки. Фахівець з логістики повинен володіти глибокими професійними технічними й економічними знаннями і бути просто високо ґрунтованою людиною. Що стосується його професійних технічних і технологічних навичок, то вони повинні включати знання технології виробництва, дизайну продукту й упаковки, експлуатації і технічного обслуговування транспорту, технології складування і вантажопереробки, управління запасами, сучасних логістичних інформаційно-комп'ютерних технологій та систем тощо. Важливою характеристикою сучасного спеціаліста стає здатність орієнтуватися у світовому професійному просторі, що створює основу для більш високої професійної самореалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Германчук А.М. *Маркетингова логістика: сутність і значення* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/7_NND_2009/Economics/42641.doc.htm
2. Джонсон Дж. *Современная логистика.* / Дж. Джонсон и др.; Пер. с англ. – 7-е изд. – М. : Изд. дом «Вильямс», 2004. – 624 с.

3. Дыбская В.В. Логистика : учебник. Полный курс МВА / В.В. Дыбская, Е.И. Зайцев, В.И. Сергеев, А.Н. Стерлингова – М. : Эксмо, 2008. – 944 с.
4. Залманова М.Е. Управление системами переработки, хранения и доставки продукции: Логистическая концепция : учебное пособие / М.Е. Залманова. – Саратов : СПИ, 1990. – 64 с.
5. Родников А.Н. Логистика : Терминологический словарь. / А.Н. Родников – М. : ИНФРА-М, 2000. – 350 с.
6. Рудяк Ю. Усе про облік та організацію транспортно-експедиторської діяльності/ Ю. Рудяк, О. Піроженко. – 2-е вид., перероб. і доп. – Х. : Фактор, 2006. – 404 с.
7. <http://www.profguide.ru/article/art-id-157.html>
8. <http://enjoy-job.ru/professions/logist/>

TRANSLITERATION OF RESOURCES:

1. Germanchuk A.M. Marketingova logistika: sutnist' i znachennya [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: http://www.rusnauka.com/7_NND_2009/Economics/42641.doc.htm
2. Dzhonson Dzh. Sovremennaya logistika. / Dzh. Dzhonson i dr. – 7-e izd: Per. s angl. – М. : Izd. dom «Vil'yams», 2004. – 624 s.
3. Dybskaya V.V. Logistika : uchebnik. Polnyj kurs MVA / V.V. Dybskaya, E.I. Zajcev, V.I. Sergeev, A.N. Sterlingova. – М. : EHkmo, 2008. – 944 s.
4. Zalmanova M.E. Upravlenie sistemami pererabotki, hraneniya i dostavki produkcii: Logisticheskaya koncepciya : uchebnoe posobie / M.E. Zalmanova – Saratov: SPI, 1990. – 64 s.
5. Rodnikov A.N. Logistika: Terminologicheskij slovar'. / A.N. Rodnikov – М. : INFRA-M, 2000. – 350 s.
6. Rudyak Yu. Use pro oblik ta organizaciyu transportno-ekpeditors'koi diyal'nosti / Yu. Rudyak, O. Pirozhenko. – 2-e vid., pererob. i dop. – H. : Faktor, 2006. – 404 s.
7. <http://www.profguide.ru/article/art-id-157.html>
8. <http://enjoy-job.ru/professions/logist/>